

MERIHISTORIAN JA TEKNOLOGIAN RAJALLA

Teollistuminen, teknologian kehitys ja globalisaatio ovat muuttaneet elinolojamme ja yhteisöjämme monin tavoin. Usein näitä ilmiöitä on tarkoituksenmukaista havainnoida paikallisesti, mutta tällöinkin on syytä muistaa niiden laajemmat kansainväliset yhteydet. Suomen 1900-luvun teollisteknologisen murroksen historiaa ei voi käsitellä kattavasti vain kuivalta maalta käsin. Viimeistään itsenäisyyden myötä maan ulkomaankauppasuhteet ovat olleet täysin sidoksissa merenkulkuun. Tämän merihistoriallisen teemanumeron tavoitteena on osoittaa, että teknologisella näkökulmalla on vahva merkitys merihistorialle niin tuotantoa kuin yhteisöä muokkaavana voimana kuin menneisyyttä oivaltavasti selittävänä tutkimusvälineenä.

Laivat ja merenkulku ovat keskeinen osa merihistorian työsarkaa. Teknologian historiassa niitä koskevalla tutkimuksella on Suomessa ollut vähemmän merkitystä. Tšekäläinen teollinen laivanrakennus on eurooppalaisena ilmiönä myöhäissyntyinen. Teollisuuden kehityksen ja kylmän sodan kauppasuhteiden näkökulmasta telakkateollisuus on kuitenkin olennainen historiallinen tema. Se on myös vaikuttanut perustavalla tavalla monien rannikkokaupunkien kehitykseen, eikä alan historiaa ole mielekästä käsitellä erillään laajemmista yhteiskunnallisista vuorovaikutussuhteista.

Teknologian muutos nykypäivässä saattaa yhtäläillä vaikuttaa käsityksiimme menneisyydestä tuottamalla uudenlaista tietoa ympäristöstämme. Historiallista laivanrakennusta koskevat tulkinnat ovat pitkään nojanneet hyvin puutteellisiin kuva- ja arkistolähteisiin. Vedenalaisen luotausteknologian kehitys on linjalaiva Wasan nostoa seuranneiden vuosikymmenten aikana johtanut nykyaikaisen vedenalaisen arkeologi-

SISÄLLYS

Pääkirjoitus	3
Läpi kylmän sodan ja jään: Suomalaisesta jäänmurrosta kansainväliseksi teollisuudeksi 1950-1989 Saara Matala	5
Telakkateollisuus yhdyskunnan ytimenä: Turun Pansion telakat ja alueen asuntorakentaminen 1940-luvulta 1970-luvulle Markku Norvasuo ja Mikko Mälkki	26
Sea survey and its impact on maritime archaeological research in the Baltic Sea during the last 30 years Marcus Hjulhammar	36
Katsaukset	
Voimalla läpi jäämuurin: Suomalaisen talvimerenkulun historiaa Suomen merimuseossa (Elina Pylsy-Komppa)	47
Tästä alkaa meri: Forum Marinumin ajankohtaiset hankkeet, näyttelyt ja taapahtumat (Tuomas Värjö, Mikko Meronen ja Maija Joro)	54
Uutiset	60
Abstracts	64

an tutkimuskentän syntyyn tuottaen samalla valtavasti tietoa ihmisen historiallisesta toiminnasta, aluksista ja asuinpaikoista.

Numeron tutkimusartikkeliosuuden avaa Saara Matalan artikkeli kansainvälisesti ennennäkemättömän talvimerenkulun klusterin synnystä ja kehityksestä Wärtsilän Helsingin Hietalahden telakan ympärille 1950-luvulta nykypäiviin. Sen jälkeen Markku Norvasuo ja Mikko Mälkki käyvät läpi Pansion-Pernon alueen kehitystä Turussa sotakorvauksia varten pystytetyn laivanrakennusteollisuuden tarpeiden ehdoilla sitoen teollisen kehityksen laajempaan sodanjälkeisen rakennemuutokseen. Lopuksi Marcus Hjulhammar tarkastelee vedenalaisen arkeologian teknologista mullistusta Itämeren alueella.

Meriarkeologian, merenkulun ja merellisen teknologian historian välittäjinä suurelle yleisölle ovat merimuseot saavuttavuudessaan merellisen kulttuuriperintötyön eturivissä. Tästä syystä numeron katsaukset käsittelevät Suomen merimuseon ja Merikeskus Forum Marinumin toimintaa. Elina Pylsy-Komppa laajentaa merimuseon mittaviin arkistokokoelmiin nojaten kuvaa Suomen sotienvälisen ajan ehkä tärkeimmistä talvimerenkulun teknologian edelläkävijästä, laiva-arkkitehti Karl Albin Johanssonista. Toisessa katsauksessa Merikeskus Forum Marinumin tutkijat Tuomas Värjö, Mikko Meronen ja Maija Joro esittelevät ajankohtaisia merenkulun teknologian historian hankkeita Wärtsilän Turun moottoritehtaasta merivoimien yhteysalus Wilhelm Carpelanin matkaan miinanraivaajasta museoalukseksi.

Tämän numeron on toimittanut Aaro Sahari (FM, tohtorikoulutettava, Helsingin yliopisto)

Tekniikan Waiheita on Tekniikan Historian Seura THS ry:n kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 36 e/vuosi. Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Sampsa Kaataja, sampsa.kaataja@uta.fi, tai seuran [www-sivujen](http://www.ths.fi) kautta (www.ths.fi) tai seuran postiosoitteeseen (ks. sivu 2).

Tekniikan Historian Seuran jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna. Kestotilaus jatkuu ilman eri uudistusta tilauksen peruutukseen asti. Tilauksen voi peruuttaa ilmoittamalla asiasta toimitukselle. Toimitus myy lehden vanhoja irtokappaleita, mikäli niitä on jäljellä.

Toimitus- ja ilmoitusmateriaali sähköpostitse päätoimittajalle tai toimitussihteerille. Normaalipostissa lähetettävän aineiston kohdalla ota yhteys toimitukseen (ks. toimituksen yhteystiedot s. 2). Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättö: artikkeleiden osalta ota yhteys päätoimittajaan, muu aineisto numeroon 3/2015 14. elokuuta.

Lehti ottaa arvosteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia. Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen päätoimittajan kanssa.

Artikkelien sisällöstä ja niissä esiintyvistä mielipiteistä vastaa kirjoittaja. Artikkelit tarkastetaan vertaisarviointimenetelmällä. Kuvamateriaalin luovuttaja vastaa kuvien julkaisuoikeudesta. Yksityiskohtaiset kirjoitus- ja aineisto-ohjeet löytyvät Tekniikan Historian Seuran kotisivuilta <http://www.ths.fi/ohjeet.htm>.